

אמנון רובינשטיין (עם אשתו של שלמה להט) במסיבה

מימסדית רגיזה. אבל מה לכל זה ודיבורים על שינוי דמות המדינה, שינוי סדר ההייררכיה, פירוק המימסד וכו' וכו'?

שיקולים מסוג זה אפשר לשמוע בכל ישיבה מיפגעים מפי אדונים כמו יצחק רפאל, משה קול, שימחה ארליך וצבי גרשוני. פינחס ספיר יבין אותם מייד.

הרבה תלוי בפיתוי. אם הכוונה היא לתפוס מקום בטוח בכנסת, ואולי אפילו כיסא של שר ליד שולחן הממשלה — סוג זה של שיקולים מובן ומקובל. יש בו פיקחות שלא היתה מביישת עסקנים ממלחים ומנוסים.

אך מה לה כפי אנשים טריים, חדשים, פרופסורים הקמים גרש את העסקנים הצבועים והמתחפרים משערי ההיכל?

כמה מאנשי "שינוי" משלים את עצמם שהאיחוד עם ר"צ הוא רק צעד ראשון, ושאריו יכול להתפתח תהליך של איחודים. הניסיון הפוליטי בארץ מוכיח בצורה חדה משמעותית, כי איחוד זוגי אינו מפלט את הדרך לאיחוד גדול יותר, אלא להיפך, מקים בפניו מחסום בלתי-עביר. הדוגמה האחרונה לכך ניתנה על-ידי תנועת "מוקד".

ברגע שקבוצת תלתי-אדם התאחדה עם מק"י, נסגרו עליה חומות השבוי. היא ניתקה את עצמה מכל תיקוה לאיחוד משמעותי גדול.

מתעוררת כאן שאלה, שאין לה מענה, "שינוי" כמה רק חודשים מעטים אחרי ר"צ. אם כל שאיפתם של יוזמיה היתה להתאחד עם ר"צ, מדוע היה בכלל צורך לחקום את "שינוי"? מדוע לא האטרפו ישר אל שולמית אדוני, בני קפנדריות ארוכות ויקרות?

"היילכו שניים יחדו, בלתי אם נועדו?" שאל הנביא. לא יכול להיות ספק ששולי מית אלוני ואמנון רובינשטיין נועדו עוד לפני הקמת "שינוי". אם כן, לשם מה היה צורך בכל המהומה?

ספירה לפני הראי

הכרעה תכסיסית זו של אנשי "שינוי" מביאה עימה, כימעט אוטומטית, מיקום במפה הפוליטית של המימסד הקיים. מיקום זה קובע מי מעוניין לעזור, לתמוך, לקדם.

בסרטיהטלוויזיה אמר אמנון רובינשטיין שתנועתו הוציאה כמאה אלף לירות, וכי הכסף בא מ"תרומות".

יורשה לי לפקפק בכך. התנועה כבר הוציאה הון-תועפות עבור מודעות — הרבה יותר מכפי שהוציאה תנועת העולם הזה, למשל, במערכת-הבחירות הראשונה שלה. אם היא שלמה מחיר מלא עבור המודעות האלה, צריכה היתה ההוצאה לעלות בהרבה על מאה אלף ל"י.

(הערה אפיקורסית: האם אין משום פאראדוקס במודעות-ענק בובוגית, הקוראת לחיסכון, לויתור ולהידוק-החגורה, כשבעלי המודעה קוראים "אחרי"? האם אין גם בכך סתירה מסויימת בין סיסמה ומעשה, תוכן וצורה?)

הרבה תלוי בטיב הגיבוי. עם כל הכבוד לכישרונם של ראשי "שינוי", איני מאמין שניתן לגייס בארץ 200, 150 או 100 אלף לירות בתרומות קטנות של אורחים. כדי לגייס סכום כזה, יש צורך במהימה מאסיבית. מניין היא באה? האם יש ממש בשמועות כי רשימת אלוני, ולא הטלוויזיה, פתח בקספים שקיבלה מקופת-המדינה, העניקה תמיכה זו? האם מקורות-המימון, יהיו אשר יהיו, יכולים להכתיב קו אירגוני ופוליטי?

כל אלה הן שאלות ענייניות. תנועת "שינוי" דורשת שמקורות-הכספים של כל המיפגעות יהיו גלויים. מדוע לא תפרסם רשימה של כל תרומה מעד 500 ל"י שקיבלה? לפחות היה מן הראוי שרובינשטיין יפרט קצת יותר את מקורות-המימון, במקום לדבר על "תרומות" פתם.

בשעה שצפיתי בסרט האמור, הטריד אותי משהו. לא בנקל איתרתי הדבר. אך בסוף גיליתי מהו:

הסרט עצמו. זה היה סרטי-פרסומת טהור, שהתחיל בצילום ראיון של אמנון רובינשטיין בגלי צה"ל. לא נראה עוד כדוגמתו בטלוויזיה הישראלית. לא יכולתי שלא לקנא בכך. בנוכחי שבכל שנות פעילותה של תנועת העולם הזה — כוח חדש לא תפרסם אספותינו מעולם, ושגם על ועידותינו החגיגיות שודר סיקור של שניות ספורות. לא הרדיו, ולא הטלוויזיה (אחרי שקמה) מצאו לנכון ולראוי להקדיש תשומת-לב ליוזמה שהיתה או מעשה בראשית חסר-התקדים. תופעה ראשונה מסוגה. בגלי צה"ל קיים עד היום איסור חמור להזכיר את עצם קיומנו.

נכון שסייענו בכנסת וזתה בדרך כלל לסיקור חוגן, פחות או יותר. פשוט איך (המשד בעמוד 28)

וכיוצא-באלה דברים טובים, שגם יצחק רבין מרבה לדבר עליהם. אבל יש בו התחמך קות מוחלטת ממתן תשובה ברורה על שאלות-היסוד שיקבעו את עתידנו: גבולות המדינה, מדינה פלסטינית והידברות עם אש"ף.

יש נוסחות מסובכות ומעורפלות, כמו במימסד דיפלומטי. ניתן להבין את הדברים כך וגם אחרת. מדובר על זכות, "ההגדרה העצמית" של "תושבי יהודה ושומרון", יחד עם הצורך, "להבטיח שבהיחוד ובשומרון לא יוכל לקום שילטון שיסכן את ביטחונה של ישראל". וכו'.

הכל דברים טובים ויפים, המקובלים על אנשים טובים ורבים, אך הסובבים פחור-סחור סביב העניין. הכל כדי להימנע מלדבר ב"רחל בתך הקטנה."

אצל פוליטיקאים ממלחים, זה מקובל. עסקנים מיקצועיים, שדעתם נתונה תמיד לבחירתו הכאות, ולכן בלבד, אינם צריכים להגיד כל אשר בליבם. הם מתאימים את סיסמותיהם לדיעות השגורות בציבור, ומקפידים לא לחרוג יתר על המידה מתחומי השקרים המוסכמים.

אבל אם תנועה חדשה מאמצת לעצמה שיטה זהירה וכדאית זו — מה החידוש שבה? כמה שינוי?

מתנועה חדשה, החותרת לשינוי, אפשר לדרוש שהיא תגשים בעצמה את השינוי בשיטות שלה. שתקרא את מסכת השקרים הפופולריים, שתסתכן באמירת דברים בלתי-מקובלים.

בקיבוץ: שתנהג כרופא האומר לחולה את האמת, והנותן לו את הרפואה הבלתי-נעימה הדרושה לרופויו — תחת להמהם, להשמיע דברים פתמיים וזרשום לו כמה כדורי אספירין.

חוששני שתנועת "שינוי" אינה עומדת בהתחייבות זו. אולי היא למדה מנסיון תנועת העולם הזה — כוח חדש, כי אמירת-האמת הבלתי-פופולרית בכל התנאים יכולה להנחיל כישלונות. זה נכון. אבל מי שנכבד בנקודה

מכרעת זו — היכן ימצא את הכוח הנפשי והמוסרי לחולל שינוי של ממש? מי שנכנס לתלם הצביעות והנחיות של המימסד הפוליטיקני, הופך את עצמו חלק ממנו.

אמנון את שולה בע"מ

תכן שהתכסיסנות הרעיונית, הפורטת בעיות גדולות לפתרונות קטנים, לא היתה מפריעה כל-כך לולא היתה מלווה בתופעה חמורה עוד יותר.

דבקה ביוזמה זו תכסיסנות פוליטית, מין פזיזה לעבר הקד והי כדאי, שהיא מוזרה מאד לגבי מי שתובע שינוי בסדר-החיים של המדינה.

תנועת "שינוי" לא קמה ערב הבחירות, כדי לעמוד במבחן הדמוקרטי העליון. כך נהגה תנועת העולם הזה — כוח חדש, כאשר חשו יוזמיה שעליהם להשתתף במאבק הפוליטי לקביעת דמות המדינה. כך נהגה גם שולמית אלוני, כאשר נסתבר לה, כי אפסו תיקויותיה להיכלל ברשימת המערך, ביגלל שיגאתה של גולדה כלפיה. מדוע לא עשו זאת אנשי "שינוי"? האם בספטמבר 1973 היו דיעותיהם שונות כל-כך מדיעותיהם בינואר 1974?

הם טוענים, כי הזעזוע של המילחמה הוא שהביא אותם להחלטתם לפעול למען שינוי.

אם כן, מדוע לא קמו למחרת המילחמה, בחודש נובמבר 1973? מדוע המתינו עד שמוטי אשכנזי ועמיתיו, חולדו את תנועת-המחאה הגדולה, ואחרי ששולמית אלוני הוכיחה שאפשר להשיג הישגים בי קדפי?

הרבה תלוי בטיב העיתוי. הרבה תלוי בטיב הזיתוי. קבוצה המרגישה שיש עימה בשורה חדשה, שיטת פעולתה נתונה מראש. היא קמה, מפרסמת את עקרונותיה וקוראת לכל האזרחים והחוגים הדוגלים בעקרונות אלה להצטרף למחנה פוליטי לוחם.

זה כימעט מובן מאליו. לכן מוזר כליכך שתנועת "שינוי" נהגה מלכתחילה אחרת.

עוד לפני שפורסמה הצעת-מצע כלשהי, קבעה התנועה, שהיא רוצה להקים מיפגעה חדשה עם ל"ע ור"צ. דווקא עם אלה — ודווקא לא עם אחרים.

מדוע דווקא אלה? מכל מיפגעות המימסד הקיים, ייתכן כי ל"ע היא המימסדית ביותר. זוהי מיפגעה מנגנון מובהקת, עתירת נכסים ועסקים, העושה ביוזם ברעיונותיה.

אין הברך עקרונותיו בין ל"ע והמפד"ל. אפשר לומר, שהד"ע הם מעין מפד"ל הידלנית.

מה לאלה בהיכל-הקודש של השינוי? מה לשמיטה בהר-סיני? הבעייה לגבי ר"צ מסובכת יותר, ביגלל דמותה המורפלת של רשימה זו. אחרי הבחירות נכנסה למשא-ומתן קואליציוני עם המפד"ל — ופרשה ממנו. היא נכנסה לממשלה — ופרשה ממנה. היא הציעה את יוסף אלמוגי לראשות-הממשלה ואת ישראל ישעיהו לכהונת יו"ר הכנסת.

כיום, אחרי שנה, ניתן לומר, בלשון המעטה, עליה שהיא לא הצטיינה בהגשמת סיסמותיה. שולמית אלוני לא עשתה דבר כחברת-הממשלה, וסיעת ר"צ לא עשתה דבר בכנסת.

אבל מותר לאמנון רובינשטיין לחשוב כי הוא ושולמית אלוני יהיו צמד אידיאלי, וכי יש קירבה נפשית עמוקה בין אהדלי ר"צ ואהדלי "שינוי". הדבר בוודאי נכון, והי שאיפה לאיחוד היא לגיטימית וחיונית.

השאלה היא זו: מדוע מלווה השאיפה לאיחוד עם ר"צ ול"ע במגמה מוצהרת של לא להתאחד עם גופים אחרים, הדוגלים כאותן המטרות עצמן, ובצורה אמינה יותר?

היילכו שניים וחצי...

ביוזמות המעטות שבהן השתתפו עד כה, הציגו ראשי "שינוי" דרישה אולטי" מטיבית של א לשתף גופים ליברליים אחרים.

למשל: כאשר נעזר ראשי "שינוי" ליוזמה לחתום על גילוי-דעת, שהיה בו מיתווה והזרה לעבר הכיוון הפלסטיני, הם הציגו כתנאי בלי-עבור שלא ישתתפו בו חלוצי רעיון השלום הישראלי-פלסטיני. (בעל היוזמה, שרצה לקבץ יחד את כל הכוחות התומכי כים ברעיון זה, פרש כתוצאה מכך מכל פעילות. בסכמו את לקח הפרשה: "זה היה מבחיל!")

יש בארץ מינוון רחב של כוחות, גופים, חוגים ואישים הדוגלים בקו ליברלי מתקדם, בענייני פנים וחוץ, מהם שקדמו בהרבה להתי עוררות אנשי "שינוי". השמות והכתובות ידועים. אנשי "שינוי" לא קראו לאיחוד או ליצירה משותפת חדשה. הם רחזו אותם בפירושו.

מדוע? הם עצמם מסבירים זאת בנימוקים תכסיסיים. לא כדאי שידבק בתנועתם רבב של דימוי רדיקאלי, כפי שדבק בקודמיהם. הם רוצים לפנות לבוהרי הליכוד. אולי יצליחו להפריד בין חרות והליברלים. מן הל"ע אמנם נודף ריח בלתי-נעים, אבל זהו כוח קיים, וכדאי לנצל אותו. לרשימת ר"צ אין כוחות אינטלקטואליים, ואנשי "שינוי" יוכלו להשתלט עליה. כדאי להסתפק בגוף קטן ובטוח, במקום להסתכן ביוזמות גדולות. אין במדינה אווירה לשינויים גדולים, וכדאי להישאר בתוך המיסגרות המקובלות. חשוב מאד לשמור על הספקטאביליות, כי אין סיכוי לגוף שאינו נראה מכובד ובעל-כוחות.

כל אלה הם שיקולים תכסיסיים לגיטימיים זגמרי — למיפגעה